ΕΤΟΣ Β. 'Εν Ἡρακλείῳ Κρήτης τῇ 20 Μαΐου 1912 ΑΡΙΘ. 73.

ΠΟΙΜΗΝ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ ΚΗΡΥΓΜΑ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΥΠΟ ΤΗΣ ΕΝ ΚΡΗΤΗι ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ΔΑΠΑΝΗι ΤΩΝ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑΚΩΝ ΤΑΜΕΙΩΝ ΚΡΗΤΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΥΡΙΑΚΗ ΠΡΩΤΗ - ΤΩΝ ΑΓ. ΠΑΝΤΩΝ

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ

Πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῆς Παύλου (Ἑβρ. ΙΑ'. 33—ΙΒ'. 2).

Ἀδελφοί, οἱ ἅγιοι πάντες διὰ πίστεως κατηγωνίσαντο βασιλείας, εἰργάσαντο δικαιοσύνην, ἐπέτυχον ἐπαγγελιῶν, ἔφραξαν στόματα λεόντων, ἔσβεσαν δύναμιν πυρός, ἔφυγον στόματα μαχαίρας, ἐνεδυναμώθησαν ἀπὸ ἀσθενείας, ἐγενήθησαν ἰσχυροὶ ἐν πολέμῳ, παρεμβολὰς ἔκλιναν ἀλλοτρίων· ἔλαβον γυναῖκες ἐξ ἀναστάσεως τοὺς νεκροὺς αὐτῶν· ἄλλοι δὲ ἐτυμπανίσθησαν, οὐ προσδεξάμενοι τὴν ἀπολύτρωσιν, ἵνα κρείττονος ἀναστάσεως τύχωσιν· ἕτεροι δὲ ἐμπαιγμῶν καὶ μαστίγων πεῖραν ἔλαβον, ἔτι δὲ δεσμῶν καὶ φυλακῆς· ἐλιθάσθησαν, ἐπρίσθησαν, ἐπειράσθησαν, ἐν φόνῳ μαχαίρας ἀπέθανον· περιῆλθον ἐν μηλωταῖς, ἐν αἰγείοις δέρμασιν, ὑστερούμενοι, θλιβόμενοι, κακουχούμενοι (ὧν οὐκ ἦν ἄξιος ὁ κόσμος), ἐν ἐρημίαις πλανώμενοι καὶ ὄρεσι καὶ σπηλαίοις καὶ ταῖς ὀπαῖς τῆς γῆς. Καὶ οὗτοι πάντες μαρτυρηθέντες διὰ τῆς πίστεως, οὐκ ἐκομίσαντο τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ Θεοῦ περὶ ἡμῶν κρεῖττόν τι προβλεψαμένου, ἵνα μὴ χωρὶς

ἡμῶν τελειωθῶσι. Τοιγαροῦν καὶ ἡμεῖς, τοσοῦτον ἔχοντες περικείμενον ἡμῖν νέφος μαρτύρων, ὄγκον ἀποθέμενοι πάντα καὶ τὴν εὐπερίστατον ἁμαρτίαν, δι' ὑπομονῆς τρέχομεν τὸν προκείμενον ἡμῖν ἀγῶνα, ἀφορῶντες εἰς τὸν τῆς πίστεως ἀρχηγὸν καὶ τελειωτὴν Ἰησοῦν.

Τὴν ἱερὰν μνήμην, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ὅλων τῶν διὰ τοῦ ἐναρέτου αὐτῶν βίου εὐαρεστησάντων τῷ Θεῷ, Προπατόρων, Πατριαρχῶν, Προφητῶν, Ἀποστόλων, Ἱερομαρτύρων, Ὁμολογητῶν, Μαρτύρων, Ὁσίων καὶ δικαίων, ἐπιτελοῦσα σήμερον ἡ ἁγία ἡμῶν Ἐκκλησία, ὠνόμασε τὴν ἡμέραν ταύτην «Κυριακὴν τῶν ἁγίων Πάντων» καὶ διέταξε ν' ἀναγινώσκεται ἐκ τῆς πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῆς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου τὸ ἀνάγνωσμα, τὸ ὁποῖον ἠκούσαμεν, εἰς τὸ ὁποῖον ὑπενθυμίζει ἡμᾶς τὰ θαυμάσια κατορθώματα, τὰ ὁποῖα κατώρθωσαν διὰ τῆς θερμῆς αὐτῶν πρὸς τὸν ἅγιον Θεὸν πίστεως, οἱ ἅγιοι οὗτοι ἄνδρες. Τούτων ἐπιλέγειτὸν ἐνάρετον καὶ ἔνθεον βίον ἔχοντες ὡς ὑπόδειγμα ἐν τῷ ἐπιγείῳ ἡμῶν βίῳ, ἔχομεν τὴν ἱερὰν ὑποχρέωσιν νὰ κανονίζωμεν αὐτὸν πρὸς ἐκεῖνον, ἀπορρίπτοντες πᾶσαν γήϊνον σκέψιν, πᾶν ὑλικὸν βάρος, πᾶσαν ῥοπὴν καὶ τάσιν πρὸς τὴν «εὐπερίστατον ἁμαρτίαν» καὶ ὁπλιζόμενοι μὲ τὴν εὐαγγελικὴν ὑπομονὴν νὰ ἀγωνιζώμεθα «τὸν προκείμενον ἡμῖν ἀγῶνα», εἰς ἕνα καὶ μόνον ἔχοντες ἐστραμμένον καὶ νοῦν καὶ καρδίαν, τὸν ἀρχηγὸν καὶ τελειωτὴν τῆς ἁγίας ἡμῶν πίστεως, τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν.

«Πρόκηται» λοιπόν, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, εἰς ἡμᾶς ἀγών. Ἔχομεν λοιπὸν ἀγῶνα νὰ ἀγωνιζώμεθα ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ. Ἀλλὰ ποῖος εἶνε ὁ ἀγὼν αὐτός; Ποῖος εἶνε ὁ φοβερὸς ἀντίπαλος πρὸς τὸν ὁποῖον ἀγωνιζόμεθα; Τὴν ἀπάντησιν δίδει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος· «οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου, πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανίοις» (Ἐφεσ. ϛ'. 12). Αὐτοὶ εἶνε οἱ φοβεροὶ ἡμῶν ἀντίπαλοι. Πρὸς αὐτοὺς ἔχομεν ν' ἀγωνισθῶμεν, κατ' αὐτῶν νὰ παλαίσωμεν. Πρὸς τὰ κακά, τὰ ὁποῖα προέρχονται ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν, πρὸς τὸν διάβολον, ἐκ τοῦ ὁποίου πηγάζει ἡ ἁμαρτία, πρὸς τὴν ἁμαρτίαν, ἡ ὁποία κυριαρχεῖ τῶν ἀνθρώπων ἐν τῇ ἐπιγείῳ ζωῇ, «πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας», πρὸς τὰ πονηρὰ πνεύματα, πρὸς ὅλα ταῦτα καὶ τὰ παρεπόμενα αὐτῶν, εἴμεθα ἐξηναγκασμένοι καθ' ἑκάστην στιγμὴν ν' ἀγωνιζώμεθα ἀγῶνα, ὁ ὁποῖος δὲν ἔχει ὡς βραβεῖα γήϊνα πράγματα, ὑλικά, πρόσκαιρα καὶ φθαρτά, ἀλλὰ ἐπουράνια, πνευματικά, ἄφθαρτα καὶ αἰώνια ἀγαθά, τὴν οὐράνιον βασιλείαν, τὴν αἰώνιον ζωήν, τὴν ὁποίαν ἡμεῖς μὲν ἀγωνιζόμεθα ν' ἀπολαύσωμεν, ἐκεῖνα δὲ ἀντιπράττουν, διὰ νὰ μὴ ἐπιτύχωμεν τοῦτο, καὶ οὐδεμίαν εὐκαιρίαν ἀφίνουν, τὴν ὁποίαν νὰ μὴ ἐκμεταλλευθοῦν πρὸς τὸν ὀλέθριον σκοπόν των, καὶ οὐδὲν μέσον ἀφίνουν, τὸ ὁποῖον νὰ μὴ μεταχειρισθοῦν ἐναντίον τοῦ σωτηρίου σκοποῦ καὶ προορισμοῦ μας. Καὶ πραγματικῶς. Καθ' ὅλα

τὰ σημεῖα τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, ἀπὸ τῆς πρώτης ὥρας μέχρι τῆς τελευταίας στιγμῆς, παρουσιάζεται πάνοπλος ὁ ἐχθρὸς τῆς ἡμετέρας σωτηρίας, «ὁ ἀντίδικος διάβολος, ὡς λέων ὠρυόμενος, ζητῶν τίνα καταπίῃ» (Ι΄. Πέτρ. Ε΄. 8). Εἰς πᾶσαν σκέψιν, εἰς πάντα λόγον, εἰς πᾶσαν πρᾶξιν, ἐμφανίζεται ἡ «εὐπερίστατος ἁμαρτία», ἡ περιΐπταμένη περὶ ἡμᾶς, ἡ περικυκλοῦσα ἡμᾶς ἁμαρτία, ζητοῦσα νὰ σύρῃ ἡμᾶς ὄπισθέν της, νὰ αἰχμαλωτίσῃ ἡμᾶς, νὰ κυριαρχήσῃ ἡμῶν.

Καὶ ὑφίσταται ἀσθένειαν ὁ ταλαίπωρος ἄνθρωπος, καὶ ἐνῷ ὀφείλει νὰ ἀνυψώσῃ τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν του εἰς τὸν Θεὸν καὶ νὰ ζητήσῃ παρὰ τῆς εὐσπλαγχνίας του τὴν σωματικήν του ὑγείαν, παρουσιάζεται αἴφνης «ὁ διάβολος», ἡ ἁμαρτία, ἡ πονηρὰ σκέψις, νὰ γογγύσῃ καὶ γογγύζει κατὰ τοῦ Θεοῦ, νὰ ὑβρίσῃ, νὰ βλασφημήσῃ καὶ ὑβρίζει καὶ βλασφημεῖ τὸν Θεόν, ὡς τυραννοῦντα καὶ βασανίζοντα αὐτόν! Καὶ χάνει ὁ δυστυχὴς ἄνθρωπος προσφιλῆ ὄντα, καὶ ἀποχωρίζεται ἀγαπητῶν προσώπων, καὶ ἐνῷ γνωρίζει ὅτι «μεταβαίνουσιν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν» καὶ ἑπομένως ὅτι δὲν εἶνε πρέπον νὰ κλαίῃ καὶ νὰ εἶνε ἀπαρηγόρητος, ἔξαφνα ὑπερνικᾷ τὰς γνώσεις «ὁ διάβολος», ἡ ἁμαρτία, ὁ πονηρὸς λογισμὸς καὶ ἐξοργίζεται κατὰ τῆς θείας Προνοίας καὶ ἀσεβεῖ πρὸς αὐτήν, καὶ ὄχι μόνον ἀπαρηγόρητος κλαίει «ὡς καὶ οἱ λοιποί, οἱ μὴ ἔχοντες ἐλπίδα», ἀλλὰ καὶ εἰς βλασφημίας ἐκσπᾷ κατὰ τοῦ Θεοῦ! Καὶ χάνει τὴν περιουσίαν του ὁ ταλαίπωρος ἄνθρωπος, τὰ ὑλικά του κεφάλαια, τὰ ἀγαθά του, καὶ ἀπὸ πλουσίου γίνεται πτωχός, καὶ ἐνῷ γνωρίζει ὅτι «γυμνὸς ἐξῆλθεν ἐκ κοιλίας μητρός, γυμνὸς καὶ ἀπελεύσεται» εἰς τὴν ἀληθῆ ζωήν, καὶ ἑπομένως ὅτι δὲν εἶνε λογικὸν καὶ δίκαιον νὰ κόπτεται καὶ νὰ ὀδύρεται διὰ τὴν ὑλικὴν ταύτην ἀπώλειαν, παρουσιάζεται αἴφνης ἡ πονηρὰ σκέψις «ὁ διάβολος» καὶ ἐξωθεῖ αὐτὸν εἰς ἀσεβεῖς ἐκφράσεις, εἰς βλασφημίας κατὰ τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος τὸν κατέστρεψε. Καὶ ἐὰν ἐρευνήσῃ κανεὶς ἐπιμελῶς, ἐὰν ἐξετάσῃ καλῶς καὶ ἐπισταμένως τὰ πράγματα καὶ κατὰ τὰς τρεῖς ταύτας περιπτώσεις, ἀσφαλῶς, ἀσφαλέστατα, θὰ εὕρῃ ὅτι καὶ τῆς ἀσθενείας καὶ τοῦ θανάτου καὶ τῆς ἀπωλείας τῆς περιουσίας, μόνη αἰτία εἶνε ἡ ἁμαρτία, ἡ καταπάτησις τῶν νόμων τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ὑγιεινῶν παραγγελμάτων, ἡ κατάχρησις, ἡ ἀσωτεία, ἡ παρανομία ἡ ἀδικία. Καὶ ὅμως ἡ τοιούτους ὀλεθρίους καρποὺς παράγουσα ἁμαρτία παρακινεῖ καὶ ἐξωθεῖ τὸν ἄνθρωπον εἰς ἀσέβειαν, εἰς ἀνευλάβειαν, εἰς βλασφημίαν κατὰ τῆς ἀθῴας θείας Προνοίας, ὡς ὑπαιτίου τούτων! Καὶ ὅπου μὲν εὕρῃ ἀφρούρητον τὸν ἄνθρωπον, ὅπου συναντήσῃ αὐτὸν ἄοπλον ἀπὸ τὰ πνευματικὰ ὅπλα, ἀπὸ «τὴν πανοπλίαν τοῦ Θεοῦ» (Ἐφ. ΣΤ΄. 13), μὲ μεγάλην εὐκολίαν αἰχμαλωτίζει αὐτόν, χωρὶς πολλοὺς κόπους ὑπερισχύει αὐτοῦ, χωρὶς πολλὴν ἀντίστασιν κατανικᾷ αὐτὸν καὶ ἐξέρχεται ἐκ τοῦ ἀγῶνος νικήτρια! Ὅπου ὅμως εὕρῃ τὸν ἄνθρωπον περιφρουρούμενον ἐντὸς τῶν ἀκαταβλήτων φρουρίων τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἀληθοῦς πίστεως, περιεζωσμένον τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ ἐν ἀληθείᾳ, ἐνδεδυμένον τὸν θώρακα τῆς δικαιοσύνης, ὑποδεδημένον τοὺς πόδας ἐν ἑτοιμασίᾳ τοῦ εὐαγγελίου τῆς εἰρήνης, τεθωρακισμένον μὲ τὸν ἀδιάτρητον θώρακα τῆς ὑπομονῆς (Ἐφ. ΣΤ΄. 14) ἐκεῖ ἀρχίζει φοβερὸν ἀγῶνα «τὸν προκείμενον ἡμῖν», κατ᾽ αὐτοῦ, τότε χρησιμοποιεῖ ὅλας τὰς «μεθοδείας τοῦ διαβόλου»

πρὸς κατίσχυσιν, τὴν «μεθοδείαν τῆς πλάνης» πρὸς παραπλάνησιν, τότε θέτει εἰς ἐνέργειαν «τὰ πορνικὰ ὅπλα», τότε τὸ πᾶν μηχανᾶται, διὰ νὰ καταρρίψῃ τὸ ἰσχυρὸν φρούριον τῆς πίστεως, διὰ νὰ ἐκπορθήσῃ τὸ ἀπόρθητον χαράκωμα τῆς χριστιανικῆς ὑπομονῆς. Τότε δὲ ἀποδύεται καὶ εἰς τὸν ἱερὸν καὶ ὑψηλὸν ἀγῶνα ὁ ταλαίπωρος ἄνθρωπος, ἀγωνιζόμενος σήμερον κατὰ τῆς ὑπερηφανείας, αὔριον κατὰ τοῦ ψεύδους, τὴν ἄλλην ἡμέραν κατὰ τῆς πλεονεξίας, τὴν ἐπαύριον κατὰ τοῦ φθόνου, κατὰ τῆς ἀδικίας, κατὰ τῶν σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν καὶ ἀπολαύσεων, κατὰ τῶν πνευμάτων τῆς πονηρίας, κατὰ τῆς ἁμαρτίας. Καὶ ἀγωνίζεται καθ᾿ ὅλων τούτων, εἰς ἕνα καὶ μόνον ἀποβλέπων, «εἰς τὸν ἀρχηγὸν καὶ τελειωτὴν Ἰησοῦν Χριστόν», τὴν ψυχικήν του σωτηρίαν, τὴν αἰώνιον ζωήν. Καὶ καταβάλλει τὸν δυνατὸν ἐχθρόν του καὶ κηρύσσεται νικητὴς καὶ τροπαιοῦχος, ὅταν «δι᾿ ὑπομονῆς» κατὰ τὴν σοφὴν παραγγελίαν τοῦ Ἀποστόλου τρέχῃ τὸν προκείμενον αὐτῷ ἀγῶνα. Διότι ἡ ὑπομονὴ εἶνε ἡ ἀρετὴ ἐκείνη, διὰ τῆς ὁποίας ὑποφέρομεν ἀγογγύστως, μὲ γενναιότητα καὶ καρτερίαν κάθε κακόν, τὸ ὁποῖον μᾶς παρουσιάζεται ἐν τῇ ἐπιγείῳ ζωῇ, εἴτε ὑλικὸν εἶνε τοῦτο, εἴτε ἠθικόν. Ἡ ὑπομονὴ εἶνε τὸ ἀκλόνητον στήριγμα, ἐπὶ τοῦ ὁποίου στηριζόμενος ὁ πάσχων ἄνθρωπος δὲν καταβάλλεται ὑπὸ τῶν παθημάτων καὶ τῶν δυστυχιῶν. Ἡ ὑπομονὴ εἶνε ὁ ἀσφαλὴς ὁδηγός, ὑπὸ τοῦ ὁποίου ὁδηγούμενος ὁ ἄνθρωπος δὲν ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὸν δρόμον τῆς ἀρετῆς, ἀλλ᾿ ἀπαρεγκλίτως καὶ μὲ θάρρος ψυχῆς περιπατεῖ αὐτόν, ὅσῳ «στενὸς καὶ τεθλιμμένος» καὶ ἂν εἶνε. Ἡ ὑπομονὴ μεταβάλλει ὅλα τὰ κακὰ τοῦ ἐπιγείου βίου εἰς ἀγαθὰ σταθερὰ καὶ βέβαια καὶ καθιστᾷ αὐτὰ χρήσιμα διὰ τὴν ἀπόκτησιν τῆς αἰωνίου ζωῆς. Ἡ ὑπομονὴ μεταποιεῖ τὰ βαρέα εἰς ἐλαφρά, τὰ πικρὰ εἰς γλυκέα, τὰ ἀφόρητα εἰς ἀνεκτά. Τὴν ὑπομονὴν ἐδίδαξεν ὁ οὐράνιος διδάσκαλος διὰ λόγου, εἰπὼν «ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσεσθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν» (Λουκ. ΚΑ΄. 19), καὶ δι᾿ ἔργου, διότι «ὑπέμεινε σταυρόν, αἰσχύνης καταφρονήσας» (Ἑβρ. ΙΒ΄ 2). Τὴν ὑπομονὴν ἐδίδαξαν διὰ λόγου οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι καὶ ἐπέδειξαν εἰς τὸν βίον των, εὐλογοῦντες, ἀνεχόμενοι, παρακαλοῦντες τοὺς λοιδοροῦντας, τοὺς διώκοντας, τοὺς βλασφημοῦντας αὐτούς. Τὴν ἀρετὴν τῆς ὑπομονῆς ἀνέπτυξαν καὶ ἐξήσκησαν οἱ ἅγιοι Μάρτυρες καταφρονήσαντες ἐν τῇ ὑπομονῇ αὐτῶν τὰ πάντα ὑπὲρ τῆς πίστεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Τῆς ἀρετῆς ταύτης τῆς χριστιανικῆς ὑπομονῆς, ἔχομεν ἀναπόφευκτον ἀνάγκην, διὰ νὰ ἀντεπεξερχώμεθα ἀποτελεσματικῶς ἐναντίον τῶν καθημερινῶν ἀγώνων, τοῦ πολέμου, τῶν δοκιμασιῶν, τῶν θλίψεων. Τῆς ὑπομονῆς, ἡ ὁποία «κατεργάζεται δοκιμήν, ἡ δὲ δοκιμὴ ἐλπίδα, ἡ δὲ ἐλπὶς οὐ καταισχύνει» (Ρωμ. Ε΄. 4), ἔχομεν χρείαν, ἵνα τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ποιήσαντες κομισώμεθα τὴν ἐπαγγελίαν (Ἑβρ. Ι΄. 36). Ἄλλως τε ἀφοῦ εἶνε γνωστὸν εἰς ἡμᾶς ὅτι «διὰ πολλῶν θλίψεων δεῖ ἡμᾶς εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ» (Πράξ. ΙΔ΄. 22), δὲν πρέπει ν᾿ ἀμφιβάλωμεν οὐδ᾿ ἐπ᾿ ἐλάχιστον ὅτι μόνον διὰ μεγάλης ὑπομονῆς ἠμποροῦμεν νὰ καταβάλωμεν τὰς θλίψεις ταύτας καὶ νὰ εἰσέλθωμεν πραγματικῶς εἰς αὐτήν. Ὁ δὲ Θεὸς τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς παρακλήσεως δώῃ ἡμῖν τοῦτο.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΟΡΤΗΝ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΚΑΙ ΕΛΕΝΗΣ

ΤΩΝ ΘΕΟΣΤΕΠΤΩΝ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΚΑΙ ΙΣΑΠΟΣΤΟΛΩΝ

ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗΣ ΑΔΙΑΦΟΡΙΑΣ

Α΄.

«Ἐν τούτῳ νίκα».

Ἡ δύναμις τῆς Ὀρθοδόξου πίστεως, ἀδελφοί μου, εἶναι ἡ ἀναδείξασα τοὺς σήμερον ἑορταζομένους θεοστέπτους Βασιλεῖς Κωνσταντῖνον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ Ἑλένην Μεγάλους καὶ Ἰσαποστόλους Ἁγίους. Τὴν αὐτὴν μεγαλουργὸν πίστιν πρεσβεύομεν καὶ ἡμεῖς σήμερον. Ἐν τούτοις ἀντὶ νὰ ἀνερχώμεθα τὴν κλίμακα τοῦ ἐθνικοῦ μεγαλείου καὶ τοῦ ἁγιασμοῦ καὶ τῆς σωτηρίας τῶν ψυχῶν ἡμῶν βαίνομεν γοργῷ τῷ βήματι πρὸς τὸ βάραθρον τῆς ἐθνικῆς παρακμῆς καὶ τῆς ἀπωλείας τῶν ψυχῶν ἡμῶν. Διατί ἆρά γε συμβαίνει τοῦτο; Διότι Ἐκείνους μὲν ἐθέρμαινε καὶ ἐζωογόνει τὸ πῦρ τοῦ ὑπὲρ πίστεως ζήλου, ἡμᾶς δὲ ἀπεψύχρανε καὶ ἀπενέκρωσεν ἡ περὶ τὴν πίστιν ἀδιαφορία. Κατὰ τῆς θρησκευτικῆς δὲ ταύτης ἀδιαφορίας εἶναι κατάλληλος εὐκαιρία ἵνα ὁμιλήσω πρὸς ὑμᾶς κατὰ τὴν ἁγίαν ταύτην ἡμέραν καταδεικνύων σήμερον μὲν τί εἶναι καὶ λέγεται θρησκευτικὴ ἀδιαφορία, τίνα τὰ αἴτια τῆς ὁσημέραι πληθυνομένης καὶ ὁλονὲν κατακτώσης ἔδαφος θρησκευτικῆς ἀδιαφορίας, καὶ ποῖα τὰ ἐπιχειρήματα, δι᾽ ὧν ἐπιχειροῦσιν οἱ θρησκευτικῶς ἀδιάφοροι νὰ δικαιολογήσωσι τὴν ἀσέβειαν αὐτῶν ταύτην. Τὴν δὲ προσεχῆ Κυριακὴν τὰ ὀλέθρια τῆς θρησκευτικῆς ἀδιαφορίας ἀποτελέσματα ἐπί τε τοῦ ἀτόμου καὶ τῶν κοινωνιῶν καὶ λαῶν ὁλοκλήρων.

Ἡ ἁγία ἡμῶν πίστις, ἀδελφοί μου, δὲν καθορίζει ἁπλῶς τὰς πρὸς τὸν Θεὸν σχέσεις ἡμῶν, ἀλλ᾽ ἐπιβάλλει ἡμῖν ταὐτοχρόνως καὶ ὕψιστα καθήκοντα. Ἐπιβάλλει ἡμῖν νὰ ἀφιερῶμεν εἰς τὸν Θεὸν καὶ νοῦν καὶ καρδίαν καὶ αὐτὸ τὸ σῶμα ἡμῶν, ἤτοι ὁλόκληρον τὸν ἄνθρωπον. Καὶ δικαίως· διότι πᾶν ὅπερ ἔχομεν πρὸς τὸν οὐράνιον ἡμῶν Πατέρα ὀφείλομεν. Παρ᾽ Αὐτοῦ ἐλάβομεν τὴν ὕπαρξιν, *ἐν αὐτῷ ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμέν*, καὶ πρὸς Αὐτόν, τέλος, ἀπελευσόμεθα. Ἀλλά, δυστυχῶς, ἐμφανίζονται ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἄνθρωποι οἵτινες σκέπτονται καὶ ἐνεργοῦσιν ὅλως ἀντιθέτως. Διὰ τοὺς τοιούτους ἡ θρησκεία ἅπασα περιορίζεται εἰς τὴν τήρησιν τύπων τινων καὶ τὴν ἀτελῆ γνῶσιν τῆς διδασκαλίας

αὐτῆς, οὐδὲν πλέον. Οἱ τοιοῦτοι τὸ νὰ ἦναι χριστιανοὶ θεωροῦσι τὸ ἴδιον ὡσὰν νὰ ἦναι μαθηματικοί, φιλόσοφοι, ποιηταὶ καὶ τὰ παρόμοια. Ἄλλαις λέξεσι, τὰ ὑπὸ τῆς πίστεως ἐπιβαλλόμενα καθήκοντα ἀρνοῦνται ἐπιμόνως νὰ ἐκπληρώσωσι. Οὕτω δὲ φέρουσι μὲν τὸ ὄνομα Χριστιανοί, ἀλλ᾽ ἀποφεύγουσιν ἐπιμελῶς τὰς ὑπὸ τοῦ χριστιανισμοῦ ἐπιβαλλομένας θυσίας. Ἰδοὺ ποῖοι εἶναι οἱ θρησκευτικῶς ἀδιάφοροι· ἰδοὺ τί καλεῖται θρησκευτικὴ ἀδιαφορία. Ἀλλὰ τίς ὁ λόγος τοῦ φαινομένου τούτου; Τὸ φαινόμενον τοῦτο ἐξηγεῖται ἐκ τοῦ ἑξῆς, ὅτι ἐκ τῶν σημερινῶν Χριστιανῶν οἱ πλεῖστοι ἀφιεροῦμεν καὶ νοῦν καὶ καρδίαν καὶ τὸν ὅλον ἐν γένει ἄνθρωπον εἰς τὰ γήϊνα ἀγαθὰ ἢ εἰς τὴν ἀπόλαυσιν τῶν ἡδονῶν τοῦ κόσμου τούτου. Οἱ τοιοῦτοι δὲ Χριστιανοὶ εὐκόλως ἐπιλανθάνονται τοῦ Θεοῦ, ἀδιαφοροῦσι περὶ τῆς ἁγίας αὐτῶν πίστεως καὶ ἐν τέλει καταντῶσι δοῦλοι τῶν ἰδίων παθῶν καὶ ἐπιθυμιῶν.

Εἶναι τὰ μάλιστα φυσικόν, ἀδελφοί μου, νὰ ἦναι ψυχροὶ καὶ ἀδιάφοροι πρὸς τὴν θρησκείαν ὅσοι ψυχῇ τε καὶ σώματι ἐπιδίδονται εἰς τὴν ἀπόκτησιν τῶν γηΐνων ἀγαθῶν, διότι εὐκόλως οἱ τοιοῦτοι ἀπορροφῶνται ὑπὸ τῶν βιωτικῶν μεριμνῶν καὶ φροντίδων, ὑπὸ τῆς ἀκορέστου ἐπιθυμίας τοῦ πλουτισμοῦ καὶ χρηματισμοῦ καὶ ἐπιλανθάνονται ὡς ἐκ τούτου τοῦ Θεοῦ. Ἀλλ᾽ εἶναι δίκαιον οἱ εὐτυχοῦντες Χριστιανοὶ νὰ λησμονῶσιν Ἐκεῖνον, ὅστις ηὐλόγησε τὰ ἔργα τῶν χειρῶν αὐτῶν, ὅστις ἐπολλαπλασίασε τὰ ἀγαθὰ αὐτῶν; Δὲν εἶναι λογικώτερον καὶ δικαιότερον ὁ εὐημερῶν Χριστιανὸς νὰ δοξολογῇ μᾶλλον καὶ εὐχαριστῇ τὸν Θεὸν διὰ τὴν ἣν ἀπέστειλεν αὐτῷ εὐτυχίαν, καὶ διότι *«περιέφραξε τὰ ἔσω αὐτοῦ καὶ τὰ ἔξω » αὐτοῦ κύκλῳ;»* Ὁ πανάγαθος Θεός, Χριστιανέ μου, ἐπεδαψίλευσέ σοι τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς, ὅπως ἐπαυξήσῃς τὴν πρὸς Αὐτὸν ἀγάπην σου καὶ εὐγνωμοσύνην, σὺ δὲ τοὐναντίον ἀδιαφορεῖς δι᾽ αὐτὸν καὶ προσκολλᾶσαι εἰς τὰ πρόσκαιρα καὶ ἐφήμερα τοῦ κόσμου ἀγαθά, εἰς τὰ μέταλλα, τὰ ὄστρακα καὶ τοὺς λίθους, καὶ οὕτω σὺ ὁ λογικὸς γίνεσαι δοῦλος τῶν ἀλόγων καὶ ἀναισθήτων; Ὄχι, ὄχι, ἀγαπητοί, μὴ ἀνεχθῶμέν ποτε νὰ καταντήσωμεν εἰς τὴν ἐξευτελιστικὴν ταύτην θέσιν, ὥστε τὸν μὲν Θεὸν τὸν εὐεργέτην ἡμῶν νὰ ἀνταμείβωμεν μὲ μαύρην ἀχαριστίαν ἀδιαφοροῦντες περὶ τῆς ἁγίας ἡμῶν θρησκείας, εἰς δὲ τὰ ὑλικὰ ἀγαθὰ τὰ σήμερον ὄντα καὶ αὔριον δίκην καπνοῦ ἐξαφανιζόμενα νὰ ἀφιερῶμεν καὶ διάνοιαν καὶ καρδίαν καὶ τὴν ὅλην ἡμῶν ζωὴν καὶ ὕπαρξιν.

Ἀλλ᾽ οἱ θηρεύοντες τὰς κοσμικὰς ἡδονὰς καὶ τέρψεις περιπίπτουσιν εἰς δουλείαν χείρονα καὶ αἰσχροτέραν. Οἱ τοιοῦτοι χαμαὶ ἀείποτε ἕρποντες καὶ εἰς τὸν βόρβορον τῶν παθῶν ἐγκυλινδούμενοι, ἀδυνατοῦσι νὰ ὑψώσωσι τὴν διάνοιαν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ σκεφθῶσί τι γενναῖον καὶ ἄξιον τοῦ ἀνθρώπου. Οἱ τοιοῦτοι διὰ τῆς στερρᾶς αὐτῶν προσκολλήσεως εἰς τὰς σωματικὰς ἡδονὰς εἰς τόσον βαθμὸν ἀποσκληρύνουσι τὴν ἑαυτῶν καρδίαν, ὥστε καθιστῶσιν αὐτὴν ἀναίσθητον πρὸς πᾶν ὑψηλὸν καὶ θεῖον, πρὸς πᾶν εὐσεβὲς αἴσθημα. Εἰς τοιαύτην δὲ μεμολυσμένην καρδίαν ἀδύνατον νὰ ἐνοικήσῃ ἡ ἀγάπη καὶ ἡ λατρεία τοῦ Θεοῦ, καὶ ἑπομένως τὸ ὑπὲρ τῆς ἁγίας καὶ ἀμωμήτου ἡμῶν πίστεως ἐνδιαφέρον. Ἀλλ᾽ εἶναι λογικὸν καὶ δίκαιον νὰ ὑβρίζωμεν τόσον ἀσυστόλως τὸν Θεὸν μεταβάλλοντες καὶ μεταποιοῦντες τὸ ἀριστοτέχνημα τῶν χειρῶν αὐτοῦ εἰς σκεῦος

ἀτιμίας; Εἶναι λογικὸν καὶ δίκαιον νὰ ὑβρίζωμεν καὶ ἑαυτοὺς ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε τὸ σῶμα ἡμῶν, τὸ ὁποῖον εἶναι ναὸς καὶ οἰκητήριον τοῦ Θεοῦ νὰ μεταποιῶμεν εἰς σκήνωμα τῆς ἁμαρτίας; ὄχι, ὄχι, ἀγαπητοί, προσέξωμεν, μὴ μολύνωμεν τὴν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ διὰ τῶν ἀσέμνων καὶ αἰσχρῶν ἡμῶν πράξεων. Τοὐναντίον ἂς προσπαθῶμνν νὰ καθαγιάζωμεν αὐτήν, διότι καὶ ὁ ταύτην κατασκευάσας καὶ ἐξωραΐσας ἅγιός ἐστιν.

Ἰδοὺ ἡ κυρία αἰτία τῆς θρησκευτικῆς ἀδιαφορίας, ἡ προσήλωσις εἰς τὴν ὕλην καὶ τὴν ἡδυπάθειαν. Ἀλλ' οἱ τὴν θρησκευτικὴν ἀδιαφορίαν ἐπιδεικνύμενοι διὰ νὰ δικαιολογήσωσιν ἑαυτοὺς καὶ διὰ νὰ συμπαρασύρωσι καὶ ἄλλους εἰς τὸ βάραθρον, εἰς ὃ οὗτοι κατὰ κεφαλῆς φέρονται, ὑποκρίνονται ὅτι τὴν περὶ τὴν πίστιν ἀδιαφορίαν ἐνέπνευσεν αὐτοῖς ἡ ἐπιστήμη, ὁ πολιτισμός, ἡ πρόοδος! Ἐν ὀνόματι λοιπὸν τῆς ἐπιστήμης, τοῦ πολιτισμοῦ, τῆς προόδου ἀπετίναξαν πᾶν ἐνδιαφέρον καὶ πάντα ζῆλον ὑπὲρ τῆς θρησκείας καὶ ὀλιγωροῦσι τῆς μεγαλουργοῦ τῶν πατέρων αὐτῶν πίστεως! Ἀλλὰ ποία ἀληθὴς ἐπιστήμη δὲν ἑδράζεται ἐπὶ τῶν ἀρχῶν, τὰς ὁποίας ὁ Χριστιανισμὸς ἔφερεν εἰς τὸν κόσμον; Ποῖος ἀληθὴς πολιτισμὸς δὲν ἐμφορεῖται ὑπὸ τοῦ χριστιανικοῦ πνεύματος; Ποία ἀληθὴς πρόοδος δὲν προχωρεῖ φωταγωγουμένη ὑπὸ τοῦ χριστιανικοῦ φωτός; Βεβαίως ὑπάρχει καὶ ψευδὴς ἐπιστήμη καὶ ψευδοπολιτισμὸς καὶ ψευδοπρόοδος· ἀλλὰ ταῦτα εἶναι ἔργα χειρῶν ἀνθρώπων φέροντα τὴν σφραγῖδα τοῦ ψεύδους καὶ τῆς ἀτελείας. Οὔτε σταθερὰς ἀρχὰς ἔχουσιν, οὔτε θεωρίας ἀσφαλεῖς· ὅ,τι ὁ εἷς αἰὼν θεωρεῖ καὶ κηρύττει ὡς ἀλήθειαν, ὁ ἕτερος καταδικάζει καὶ ἀποκηρύττει τοῦτο ὡς ψεῦδος. Ὅ,τι σήμερον ὑπολαμβάνεται ἀκαταμάχητον, αὔριον ἀνασκευάζεται καὶ καταπίπτει εὐχερέστερον τοῦ ἐπὶ τῆς ἄμμου οἰκοδομήματος. Λοιπὸν τίς Χριστιανὸς ἐχέφρων θὰ τολμήσῃ ποτὲ νὰ ἐγκαταλίπῃ τὴν ἁγίαν αὐτοῦ πίστιν τὴν ἐπὶ τοῦ ἀκρογωνιαίου λίθου τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τεθεμελιωμένην, καὶ θὰ θελήσῃ νὰ στηριχθῇ ἐπὶ τῶν σαλευομένων βάσεων καὶ ἐπὶ τῶν ἀστάτων θεωριῶν τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας; Ἂς ἐπισείωσιν οἱ ἄπιστοι τὰ σεσηπότα ἤδη μορμολύκεια, ἐπιστήμην, πολιτισμόν, πρόοδον. Ἡ ἁγία ἡμῶν πίστις δὲν πτοεῖται μορμολύκεια, δὲν κλονίζεται διὰ τῆς μέχρις ἀηδίας ἀναμασσήσεως τετριμμένων λεξειδίων καὶ φράσεων πρὸ αἰώνων ἀνασκευασθεισῶν ὑπὸ τῶν σοφωτάτων τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἀνδρῶν τῶν τῆς πίστεως προμάχων. Ὄχι, τὸ ἀρραγὲς τῆς πίστεως ἡμῶν οἰκοδόμημα τὸ στερρῶς ἀντιπαλαῖσαν ἐν τῇ σειρᾷ τῶν αἰώνων, πρὸς τὰς λυσσαλέας ἐφόδους τοσούτων φοβερῶν ἀντιπάλων διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου, διὰ τῆς φιλοσοφίας καὶ κενῆς ἀπάτης ἐφορμησάντων κατ' αὐτῆς δὲν καταστρέφεται διὰ τοῦ ψεύδους καὶ τῶν σοφισμάτων. Ἂς ἐπᾴδωσιν οἱ ἀσεβεῖς τὸ πεπαλαιωμένον καὶ σεσαθρωμένον ἐκεῖνο: *Ὁ Χριστιανισμὸς παρακμάζει!* Καὶ ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ Αὐγουστίνου ὑπῆρχον ἄνθρωποι τὰ αὐτὰ φωνασκοῦντες· *ὁ Χριστιανισμὸς παρακμάζει!* «*Ὑμεῖς*, ἔλεγε πρὸς τοὺς τοιούτους φωνασκοὺς ὁ σοφὸς τοῦ Χριστιανισμοῦ Ἀπολογητής, *ὑμεῖς παρακμάζετε, ὑμεῖς παρέρχεσθε.* Δεκατέσσαρες αἰῶνες διωλίσθησαν ἔκτοτε καὶ ἡ ἁγία ἡμῶν πίστις ὄχι μόνον δὲν παρήκμασεν, ἀλλὰ καὶ ἀκμάζει καὶ θάλλει. Γενεαὶ γενεῶν ἀπίστων ἦλθον καὶ παρῆλθον, καὶ ὅμως ἡ ἁγία ἡμῶν θρησκεία ὄχι μόνον δὲν παρῆλθεν, ἀλλὰ καὶ

νέους κόσμους κατέκτησε καὶ οὐ παύεται κατακτῶσα καθ' ἑκάστην. Καὶ δικαίως· διότι μόνον τὸ ψεῦδος καὶ ἡ πλάνη γηράσκει καὶ παρακμάζει· οὐδέποτε ὅμως ἡ ἀλήθεια. Ἡ ἀλήθεια μένει εἰς τὸν αἰῶνα.

Οἱ τὰ ἀσεβῆ ταῦτα ἐπιχειρήματα φέροντες πρὸς δικαιολογίαν τῆς θρησκευτικῆς αὐτῶν ἀδιαφορίας καλοῦνται ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ ἄφρονες. «*Εἶπεν ἄφρων ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ, οὐκ ἔστι Θεός*». Ἀλλὰ προσέξατε, ἀγαπητοὶ Χριστιανοί, εἰς τοὺς ἑπομένους τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου λόγους, δι' ὧν κατακεραυνώνει τοὺς ἄφρονας τούτους ἢ μᾶλλον κακόφρονας, ὅπως ὁ ἴδιος τιτλοφορεῖ αὐτούς. «Εἶπεν ἄφρων ἐν καρδίᾳ » αὐτοῦ, οὐκ ἔστι Θεός. Οὐκ ἔστιν ὁ θεμέλιος, καὶ πῶς ἕστηκεν ἡ οἰκο» δομή; Οὐκ ἔστιν ἡ τρόπις, καὶ πῶς τὸ πλοῖον συνέστηκεν; Οὐκ ἔστιν » ὁ ναυπηγός, καὶ πῶς ἡ ναῦς ἡρμολόγηται; Οὐκ ἔστιν ὁ οἰκοδόμος, καὶ » πῶς ἡ οἰκία γέγονεν; Οὐκ ἔστιν ὁ μουσικός, καὶ πῶς ἐν τῇ λύρᾳ τοῦ » κόσμου τὸ μέλος φαίνεται; Οὐκ ἔστιν ὁ προνοητής, καὶ πῶς διὰ πάν» των ὁδεύει ἡ πρόνοια; Οὐκ ἔστιν ὁ ἡνίοχος, καὶ πῶς τὰ ἅρματα τῶν τεσ» σάρων στοιχείων ἐλαύνεται; Οὐκ ἔστιν ὁ ἀνδριαντοποιός, καὶ πῶς οἱ » ἄνθρωποι ὡς ἀνδριάντες ἐν τῷ κόσμῳ γεγόνασιν; Οὐκ ἔστιν ὁ καμα» ροποιός, καὶ τίς σοι τὸν οὐρανὸν ἐκαμάρωσεν; Οὐκ ἔστιν ὁ χρυσοχόος, » καὶ τίς σοι ὡς ὁλόχρυσον δίσκον, ὡς ἐν τραπέζῃ, τὸν ἥλιον ἐν οὐρανῷ » ἔθηκεν; Οὐκ ἔστιν ὁ λαμπαδοῦχος, καὶ τίς σοι ὡς ἀργυρᾶν λαμπάδα ἐν » νυκτὶ τὴν σελήνην ἔδωκεν; Οὐκ ἔστιν ὁ φωτίζων, καὶ τίς σοι φωτα» γωγοὺς καὶ φεγγίτας τοὺς φωστῆρας δέδωκεν; Οὐκ ἔστιν ὁ ποιῶν φῶτα » μεγάλα μόνος, καὶ τίς σοι τὴν λυχναψίαν τῶν ἀστέρων εἰς ὕψος ἔθη» κεν; Οὐκ ἔστιν ὁ δημιουργός, καὶ πῶς ἡ καλλονὴ τῶν κτισμάτων τὸν » κτίστην μαρτύρεται; Εἶπεν ἄφρων ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ, οὐκ ἔστι Θεός. » Πάντα τὰ ἐν τῷ κόσμῳ γινόμενα καὶ πραττόμενα καὶ ἐνεργούμενα ἔχει » τὸν ἐφεστῶτα, καὶ ἀνύοντα, καὶ μόνος ὁ κόσμος οὐκ ἔχει τὸν κοσμή» σαντα; Εἰ οὐκ ἔστι Θεός, τί ποιεῖς ἐν τοῖς τοῦ Θεοῦ; Ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ » Θεοῦ μένεις, καὶ τὸν δεσπότην τοῦ οἴκου ἀρνῇ; ἢ δὸς τὸ ἐνοίκιον, τὴν » εὐχαριστίαν, ἢ τοῦ οἴκου ἔξελθε· τί καὶ τὸν οἶκον καπνίζεις βλασφη» μίας ἐρυγῇ; Ἄφρονα δὲ λέγει νῦν οὐ τὸν ἔκφρονα, ἢ τὸν παράφρονα, » ἢ λειπόφρονα, ἀλλὰ τὸν κακόφρονα».

Κλείσωμεν, ἀγαπητοί, τὰ ὦτα πρὸς τὰς φωνὰς τῶν κακοφρόνων τοῦ αἰῶνος τούτου, πρὸς τὰς φωνὰς τῶν περὶ τὴν πίστιν ψυχρῶν καὶ ἀδιαφόρων, πρὸς τὰς φωνὰς τῶν ἀπίστων καὶ ἀσεβῶν. Μακρύνωμεν ἀφ' ἡμῶν τὰ αἴτια τῆς περὶ τὴν πίστιν ἀδιαφορίας καὶ ὀλιγωρίας. Ἀποτινάξωμεν ὅλαις δυνάμεσι τὴν θρησκευτικὴν ἀδιαφορίαν. Ἀναλάβωμεν δὲ τὸν ὑπὲρ τῆς πίστεως ἔνθεον ζῆλον τῶν Πατέρων ἡμῶν καὶ διαθερμάνωμεν ἑαυτοὺς τῷ πυρὶ τῆς πίστεως τῶν μεγάλων καὶ ἰσαποστόλων ἁγίων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης, ἵνα ἐν ***τούτῳ*** δυνηθῶμεν νὰ κατατροπώσωμεν τοὺς ἐχθροὺς τῆς ἡμῶν σωτηρίας καὶ ἀναδησώμεθα τοὺς στεφάνους τῆς ζωῆς, οὓς ὁ Κύριος ἡτοίμασε τοῖς νικῶσι· «***τῷ νικῶντι δώσω αὐτῷ τὸν στέφανον τῆς ζωῆς***. Γένοιτο.